

ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Запорукою успішного розвитку економіки будь-якої держави є її збалансована галузева політика, що має базуватись на науково обґрунтованих принципах, засадах ефективності та оптимального співвідношення. За таких умов особливого значення набуває проведення детального аналізу особливостей функціонування підприємств певної промисловості з метою визначення основних особливостей та проблем розвитку для врахування їх під час формування засад державного управління.

Добувна промисловість посідає одне з найбільш вагомих місць у системі економічних відносин Житомирської області, що обумовлено значним ресурсним потенціалом регіону. Так, за покладами таких видів ресурсів, як граніт, лабрадорит, габро Житомирщина займає одне з провідних місць у державі. У 2011 році на регіон припало майже 38% загальнодержавного випуску граніту, 26% гальки, гравію, щебеню та каменю дробленого. Вагомі передумови розвитку добувної промисловості у Житомирській області обумовили місце досліджуваної галузі у економічному потенціалі промисловості (рис. 1).

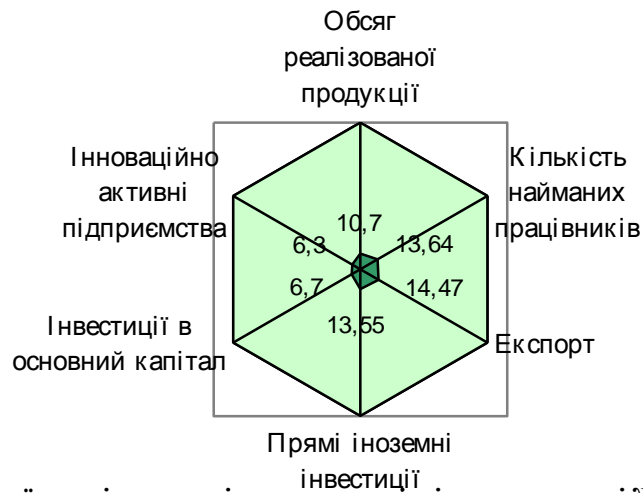

Рис. 1. Місце добувної галузі у економічному потенціалі промисловості Житомирської області у 2011 р.

На основі даних рисунку 1 можемо зробити висновок, що у 2011 році частка добувних підприємств у структурі реалізованої промислової продукції становила 10,7% (обсяг реалізованої продукції добувної галузі становив 1530,8 млн. грн. при загальному обсязі промислової продукції 14296,6 млн. грн.); галузь забезпечує робочими місцями 13,64% працівників, задіяних у промисловості, за її рахунок сформовано 14,47 % експорту області. Отже, можемо зробити висновок, що на сьогодні добувна промисловість посідає одне з чільних місць у економічному потенціалі області.

Водночас маємо відмітити значні негативні тенденції, що спостерігаються у діяльності суб'єктів господарювання досліджуваної галузі протягом останніх років. Так, за даними Головного управління статистики у Житомирській області у 2011 році фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування підприємств промисловості становив -81866 тис. грн., причому збитковими були 61,3% суб'єктів господарювання, рівень зносу основних фондів перевищує 40%, спостерігається значне підвищення витратомісткості господарської діяльності. Зважаючи на наявність кризових явищ у діяльності добувних підприємств, першочерговим завданням постає аналіз ключових факторів негативного впливу.

З метою достовірного визначення основних проблем у діяльності добувних підприємств було використано прийом первинного обстеження суб'єктів господарювання шляхом анкетування. Проведеним комплексним анкетуванням було охоплено 54 суб'єкта господарювання, що становить майже 48% від усієї сукупності працюючих підприємств у добувній галузі Житомирського регіону. Репрезентативність результатів опитування було забезпечено наступним: а) анкетуванням було охоплено як великі та середні, так і малі підприємства; б) у анкетуванні брали участь підприємства Коростенського, Володар-Волинського, Черняхівського, Малинського та Овруцького районів, які забезпечують виробництво більше, ніж 85 % промислової продукції добувної промисловості; в) цільовим респондентом опитування шляхом анкетування було обрано керівників вищої ланки управління

(директор, голова правління, начальник виробництва тощо), які визначають або затверджують загальний план розвитку підприємства та володіють відповідними знаннями, що забезпечують адекватність твердження.

Варто відзначити, що результати опитування підтвердили невтішні висновки, зроблені на основі аналізу статистичної інформації. Зокрема, 56,52% респондентів відзначили, що протягом 2009-2011 років обсяг виробленої продукції збільшився, у той час як 30,44% організацій зазнали зменшення обсягів виробництва. Водночас зростання обсягів реалізації відмітили лише 43,48% респондентів, тобто, не зважаючи на зростання обсягів виробництва, існують значні проблеми зі збутом продукції. Така тенденція свідчить про вагоме зниження платоспроможного попиту на продукцію добувної промисловості.

Найбільш негативною характеристикою відзначається показник фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування. Лише 47,83% респондентів не відмітили погіршення вказаного індикатора (в тому числі 27,14% - збільшення фінансового результату, 26,09% - фінансовий результат на тому ж рівні), у той час як 52,17% підприємств зазнали зниження результатів господарської діяльності. Причинами такого стану є високий рівень витратомісткості господарської діяльності, значна зношеність основних засобів, неврегульованість земельних питань, нестача фінансових ресурсів тощо. Збитковість підприємств логічно призводить до зниження їх власного капіталу, а отже, і вартості суб'єкта господарювання в цілому. Так, більше третини (39,13%) досліджуваних підприємств характеризуються зниженням їх вартості. Водночас позитивним є те, що 43,48% респондентів відзначають зростання вартості.

З метою дослідження причин кризового стану підприємств галузі респондентам було запропоновано проранжувати ключові фактори негативного впливу на діяльність підприємств за силою та характером дії. За результатами опитування було виявлено наступні проблеми розвитку підприємств добувної промисловості регіону: високі тарифи природних монополій (25,58% опитаних поставили причину на перше місце), високі ставки податків (18,6%), нестача кваліфікованих кадрів (11,63%), нестача сировини, високий рівень конкуренції, низький платоспроможний попит (по 9,3%), застаріле обладнання, нестача оборотних активів (по 6,98%), невирішеність земельних питань (2,33%).

В цілому, за результатами проведеного анкетування можемо дійти висновку, що наразі значна частина суб'єктів господарювання добувної промисловості, а отже, і галузь в цілому знаходяться у кризовому стані. Вважаємо, що основна причина наявних тенденцій погіршення та посилення дії факторів негативного впливу лежить у площині низького рівня стратегічного управління та організації взаємодії із зовнішнім середовищем суб'єктів господарювання.

Визначені ключові проблеми, що стоять на перепоні гармонійного та збалансованого розвитку добувних підприємств, мають послугувати базою для розробки управлінських рішень щодо удосконалення економічного механізму господарювання суб'єктів галузі. Варто відзначити, що величина, сила та характер дії виявлених факторів негативного впливу дозволяють зробити висновок про те, що наразі добувні підприємства, на жаль, не спроможні самостійно подолати кризовий стан діяльності. Відтак, першочерговим завданням органів державного управління на усіх рівнях постає розробка програм підтримки добувної галузі з метою виведення її на нові обрії господарювання. Подолання вказаних проблем можливе лише за умови комплексного та системного підходу, що органічно поєднає сукупність заходів як на рівні підприємств, так і на рівні регіону, держави в цілому.